

Таким образом, было определено, что современными подходами в изучении прогностической компетентности является структурно-уровневый и клинический подходы. Рассматривая с точки зрения структурно-уровневого подхода, в рамках которого выделяются регулирующая, когнитивная и коммуникативная функций, стоит отметить, что у детей младшего школьного возраста с нарушениями слуха будет особенно страдать коммуникативная функция. В рамках клинического подхода было определено, что прогностическая компетентность у младших школьников с различными нарушениями изучена наименее всего, но в рамках смены парадигмы образования на социализацию, указывает на необходимость ее изучения. Отсюда следует, что для детей с нарушениями слуха важно разработать стратегии возрастнo-психологического сопровождения, т.к. прогностическая компетентность является важным компонентом для формирования учебной деятельности, в т.ч. письма ребенка с нарушениями слуха.

Список литературы:

1. Ахметзянова, А. И. Особенности прогнозирования и восприятия нормы младшими школьниками с нарушениями в развитии / А. И. Ахметзянова, Т. В. Артемьева, А. А. Твардовская // Интеграция образования. Национальный исследовательский Мордовский государственный университет им. Н.П. Огарёва (Саранск). – 2017. – №3(88). – С. 489-504.
2. Ахутина Т.В. Нейропсихологический подход к диагностике и коррекции трудностей обучения письму. / Т.В. Ахутина // Современные подходы к диагностике и коррекции речевых расстройств. - Изд-во С-Пб. Ун-та, 2001. – С.195-212.
3. Ахутина Т.В. Нейропсихология индивидуальных различий детей как основа использования нейропсихологических методов в школе / Т.В. Ахутина // I Международная конференция памяти А.Р.Лурия. Сборник докладов под ред. Е.Д.Хомской, Т.В.Ахутиной. - М., 1998. – С.201 - 208.
4. Волкова, Л.С. Логопедия: Учебник для студ. дефектол. фак. пед. высш. учеб. заведений / Л. С. Волкова. — 5-е изд., перераб. и доп. — М.: Гуманитар, изд. центр ВЛАДОС, 2004. — 704 с.: ил.
5. Лалаева, Р. И. Дифференциальная диагностика и коррекция нарушений письма и чтения у младших школьников: Учебно-методическое пособие / Р. И. Лалаева, Л.В. Венедиктова — СПб.: Образование, 1997. — 172 с.
6. Ломов, Б.Ф. Антиципация в структуре деятельности / Б.Ф. Ломов, Е.Н. Сурков. – М., 1980. – 279 с.
7. Регуш, Л. А. Психология прогнозирования: успехи в познании будущего / Л. А. Регуш. – СПб.: Речь, 2003. – 351с.

CONFLUENȚE PSIHOLOGICE ȘI LOGOPEDICE ÎN RECUPERAREA TULBURĂRILOR FONOLOGICE DE LIMBAJ

*HaceatreaŃ Oleseă,
doctorand UPS Ion Creangă din Chișinău*

Rezumat:

Abilitatea copilului de a percepe limba, ca o structură formată dintr-un set complex de sunete sau foneme, poate fi considerată ca fiind una dintre cele mai mari construcții conceptuale ale minții umane. Nivelul de dezvoltare a abilităților de procesare fonologică, cât și a proceselor psihice: memoria, atenția, din perioada preșcolară, este un predictor puternic asupra succesului ulterior în achiziționarea citirii și

scrierii. Formarea și dezvoltarea acestor abilități, în perioada preșcolară va susține performanța înregistrată în însușirea programei școlare de mai târziu

Cuvinte cheie: tulburare de limbaj, tulburare fonologică de limbaj, conștiință fonologică, evaluare logopedică.

Abstract:

The child's ability to perceive language as a complex set of sounds or phonemes can be considered as one of the greatest conceptual constructions of the human mind. The level of development of phonological skills processing as well as psychic processes: memory, attention, in pre-school period, is a strong predictor of success in acquiring reading and writing afterwards. The formation and development of these skills during the pre-school period will sustain the performance recorded in acquiring the school curriculum later.

Key words: language disorder, phonological language disorder, phonological consciousness, logopedic assessment.

Școlarizarea reprezintă o nouă etapă în dezvoltarea psihică a copilului. Pentru ca această pistă să devină și una productivă, copilul trebuie să fie pregătit încă din preșcolaritate, să posede un anumit bagaj de cunoștințe și deprinderi.

Se știe că copilul cu tulburări de limbaj întâmpină dificultăți de integrare și adaptare școlară. Mulți autori susțin că tulburările de limbaj din perioada preșcolară influențează reușita școlară de mai târziu [7, p.52].

V.Olărescu împarte tulburările de limbaj în 5 categorii [7, p. 28]:

- Tulburări fonologice
- Tulburări morfologice
- Tulburări sintactice
- Tulburări semantice
- Tulburări pragmatice

În ultima perioadă, o atenție sporită le revine *tulburărilor fonologice*, acestea constituind un impediment esențial în achiziția limbajului citit-scris [2, p.287].

Conform DSM IV, principala caracteristică a tulburării fonologice este incapacitatea de a utiliza sunetele vorbirii expectate în dezvoltare și care sunt corespunzătoare pentru vârsta și dialectul copilului. Aceasta poate implica erori în producerea, uzul, reprezentarea sau organizarea sunetelor, cum ar fi substituirile unui sunet cu altul (utilizează sunetul "t" în locul sunetului "c") ori omisiuni de sunete (de ex., ale consoanelor finale), dar nu se limitează numai la acestea. Dificultățile în producerea sunetelor vorbirii interferează cu performanța școlară sau profesională ori cu comunicarea social [6].

Așa dar, în tulburarea fonologică de limbaj, este afectat mecanismul de analiză a structurii sonore a limbajului. Pentru ca copilul să poată identifica și manipula segmentele limbajului oral, el are nevoie să conștientizeze faptul că o propoziție este alcătuită din cuvinte, cuvintele pot rima și pot fi împărțite în silabe, iar silabele sunt alcătuite din foneme. Adică, are nevoie de o *conștiință fonologică*.

Stanovichi definește conștiința fonologică ca abilitatea de a împărți silabele explicit și pe segmente, în unități mai mici, numite sunete ale vorbirii [1, p.1].

Conștiința fonologică cuprinde:

- *conștiința fonematică;*
- *conștiința ritmului;*
- *conștiința enunțului;*

- *conștiința cuvântului;*
- *conștiința silabei;*
- *conștiința fonemului;* [1,p.1].

Morais și Lecocq propun subdivizarea conștiinței fonologice, după cum urmează:

- *conștiința fonologică globală* se referă la operațiuni metafonice, de reflectare a competenței de manipulare explicită a unităților discrete ale limbii (recunoașterea și reproducerea de rime, recunoașterea aceleiași silabe inițiale la cuvinte diferite, împărțirea în silabe a unui cuvânt dat). Acest tip de conștiință, numită și structură fonologică superficială a limbajului, se regăsește și la persoane care nu folosesc corect sistemul de scriere a alfabetului, precum și la copiii de vârstă preșcolară, dezvoltându-se înainte și independent de învățarea limbii scrise și fiind considerată, într-o oarecare măsură, o fază pregătitoare a ei;
- *conștiința fonologică analitică* se leagă de structura segmentară profundă a limbajului, numită și conștiință fonematică. Uneori copilul știe să articuleze sau să recunoască toate sau aproape toate sunetele limbii (nivel fonematic), dar organizarea sunetelor pe care le știe și le poate produce în mod izolat, adică trecerea de la categorii fonetice, la categorii fonologice, implică o abilitate superioară la nivel cognitiv. Copilul trebuie nu doar să știe cum să folosească patrimoniul pe care îl posedă, dar să știe și cum să-l organizeze în secvențe articulate (coarticulare). Această performanță nu se regăsește la persoanele care nu folosesc corect sistemul de scriere a alfabetului și nici la copiii preșcolari [7, p.56].

Conștiința fonologică are un rol deosebit de important în prima fază a învățării limbii scrise, ea reprezentând un tip de cunoaștere metalingvistică, care are drept obiect de studiu structura fonologică a limbajului.

Georgeta Burlea a demonstrat într-un studiu realizat în 2007-2010 că tulburările de pronunție, din perioada preșcolară, constituie un predictor puternic pentru apariția ulterioară a manifestărilor de tip disgrafic **doar dacă sunt asociate cu un deficit al conștiinței fonologice**. Subiecții preșcolari cu tulburări de pronunție însoțite de un deficit al conștiinței fonologice vor întâmpina în școlaritate, cu o frecvență mai mare și mai variată, dificultăți în achiziționarea limbajului citit-scris, comparativ cu lotul subiecților cu tulburări de pronunție neasociate cu un deficit al conștiinței fonologice [2, p.284].

Numeroase studii au dovedit legătura strânsă dintre dezvoltarea limbajului și subsistemele memoriei. Gutierrez-Clellen și alți autori au demonstrat că în cazul copiilor cu o anumită deficiență de limbaj, se înregistrează cu două abateri standard mai puțin decât media vârstei lor, în ce privește capacitatea de învățare prin memorare a cuvintelor. La același nivel al inteligenței nonverbale, copiii cu o tulburare de limbaj, au o memorie fonologică de scurtă durată slab dezvoltată, în comparație cu copiii din grupele de control [3,4].

În concluzia celor relatate mai sus, putem constata confluența psihologică (cu implicarea proceselor cognitive: memorie, atenție) cu cea logopedică în recuperarea tulburării fonologice de limbaj. Așa dar, în elaborarea programului de recuperare, obiectivele vor fi stabilite nu doar pentru antrenarea componentelor de conștientizare fonologică (conștiința fonematică, conștiința ritmului, conștiința enunțului, conștiința cuvântului, conștiința silabei, conștiința fonemului), dar și pentru dezvoltarea proceselor psihice: memoria și atenția.

Aceasta a servit drept motiv pentru cercetarea de față, **scopul** fiind elaborarea unui program complex de recuperare logopedică a tulburărilor fonologice la preșcolari, care implică și

dezvoltarea proceselor psihice.

Cercetarea s-a desfășurat pe un eșantion de... copii cu vârsta cuprinsă între 6-7 ani.

Descrierea instrumentelor de cercetare

Măsurarea și colectarea datelor s-a realizat prin intermediul următoarelor instrumente, cu ajutorul cărora au fost notate performanțele fiecărui copil, în mod individual:

Probe de conștientizare fonologică care permit evaluarea aptitudenilor metalingvistice.

Este alcătuită din 6 probe care vizează:

- Recunoașterea rimelor;
- Numărarea silabelor;
- Eliminarea silabică;
- Identificarea consoanelor;
- Numirea consoanei inițiale;
- Eliminarea fonemelor. [8, p.96].

Pornind de la aceste probe, școala logopedică franceză a alcătuit un program de antrenament al conștientizării fonologice intitulat "Phonorama", utilizat în depistarea precoce a dislexiilor și intervenția terapeutică.

Proba pentru cunoașterea vârstei psihologice a limbajului după Alice Descoedress.

Proba permite observarea unor abateri în dezvoltarea limbajului în raport cu vârsta cronologică și este alcătuită din 7 probe:

- Contrarii (cu obiecte și imagini)
- Lacune
- Cifre
- Materii
- Contrarii (fără obiecte și imagini)
- Culori
- Verbe [8, p.88]

Probe pentru cunoașterea profilului psihopedagogic al preșcolarului (A.Cocoșan).

Bateria de probele folosesc la evaluarea aptitudinilor pentru școlaritate și investighează:

- comprehesiunea;
- aprecierea dimensiunilor;
- sesizarea absurdului în imagini;
- coordonarea motorie;
- organizarea spațio-temporară;
- operativitatea gândirii;
- concentrarea atenției. [8, p.130]

Probe de evaluare a copiilor preșcolari și școlari mici profil psihopedagogic.

Din aceste probe am folosit segmentul II și III.

II. Comportamentul cognitiv, care evidențiază următoarele abilități ale copilului:

- Denumeste din memorie noțiuni din sfera a 4-5 categorii (îmbrăcăminte, mobilă, jucării, animale, fructe) și invers – denumește categorii;
- Poate surprinde elementul intrus într-o categorie;
- Definește obiecte sau ființe;
- Indică imaginea unor obiecte descrise prin funcții;
- Stabilește asemănări între două noțiuni date: pisică- câine...

- Indică lacunele în imagini;
- Înțelege relația cauză – efect;
- Poate completa cuvintele lipsă în perechi de analogii opuse;
- Sesizează absurdul în imagini;
- Copiază un romb;
- Numește pozițiile obiectelor și imaginilor: primul, al doilea...

III. Comportamentul verbal:

- Își spune numele, prenumele, știe câți ani are;
- Spune adresa unde locuiește și numărul de telefon;
- Își cunoaște membrii familiei;
- Execute ordine simple;
- Repeat o serie de foneme, logatome;
- Poate identifica fonemul cu care începe cuvântul;
- Repeat fraze de 14-18 silabe;
- Înțelege întrebări simple și răspunde prin da sau nu;
- Folosește adecvat cuvintele în context;
- Răspunde cu o explicație la întrebarea “de ce?” [8, p.128]

Exemple de sarcini de antrenare și evaluare a componentelor proceselor fonologice:

1. **Generare de rime** pornind de la un cuvânt
Casa – masa –
Cal – mal –
Tare – sare –
2. **Stabilește cine nu rimează:**
Foc, –loc, –joc, –vulpe, –doc
Cuminte, –plăcinte, –bunic, –părinte, –aminte
Sus, –uns, –pătruns, –nară, –ras
3. **Identifică ultimul sunet din cuvintele:**
Pomi, gurmand, radio, panou, arămiu, potop, duc, intrus, acadea.
4. **Identifică numărul sunetelor și al silabelor din cuvintele:**
Aranjat, plictisit, zglobiu, anotimp, zero, chiuvetă, harpă, ambulanță.
5. **Construiește cuvinte după model:**
Des- (despacheta); În-, îm-, pre-.
6. **Categorii lexicale** – Enumeră cât mai repede componente ale acestei categorii:
Mobilier, îmbrăcăminte, fructe, legume, instrumente de scris, unelte agricole, animale sălbatice, animale domestic, încălțăminte, flori.

Concluzii:

Pornind de la datele colectate din literatura de specialitate considerăm importantă elaborarea unui program de recuperare logopedic care să antreneze abilitățile de procesare fonologică, focalizat asupra subcomponentelor: conștiința rimei, conștiința fonemului și a silabei, conștiința cuvântului, conștiința propoziției, precum și asupra proceselor psihice memorie și atenție. De formarea și dezvoltarea acestor abilități, în perioada preșcolară, va depinde performanța înregistrată în însușirea programei școlare de mai târziu.

Bibliografie:

1. Bodea Hațegan Carolina "Procesarea fonologică și aspecte practice "Cartea albă a Psihopedagogiei speciale 2013.
2. Burlea Georgeta "Tulburări ale limbajului oral și scris cauzate de deficitul fonologic la copii" Revista Română de pediatrie nr. 4, 2010.
3. Donald Shankweiler "Starting on the Right Foot" A review of Marilyn Jager Adams' Beginning to Read: Thinking and Learning about Print, pg. 225.
4. <http://psycnet.apa.org/record/1990-98403-018>
5. Lecocq, P. (1991). Apprentissage de la lecture et dyslexie, apud Burlea, G. (2007). Tulburările limbajului scris-citit, Iași, Editura Polirom.
6. Manual de diagnostic și statistică a tulburărilor mentale (DSM-IV) București, 2003.
7. Olărescu Valentina "Logopedia. Perspectiva diagnosticului logopedic" Chișinău 2008 p.153-244.
8. Oprea V., Nițu E. "Set de instrumente, probe și teste pentru evaluarea educațională a copiilor cu dizabilități".

EVALUAREA AUZULUI FONEMATIC LA COPII PREȘCOLARI

Dorofeeva Ala, logoped,

IP Școală primară.-grădinița 199, grad didactic I

Rezumat

O bună evaluare a auzului fonematic poate să asigure și o bună planificare a obiectivelor, ceea ce este esențial, dacă dorim ca copilul să înregistreze progrese.

Stabilirea unei relații cu copilul și părintele prin interacțiune constituie baza oricărei evaluări calitative.

Evaluarea și tratamentul auzului fonematic se află într-o strânsă legătură și ambele trebuie să decurgă în paralel.

Trebuie să fim pregătiți pentru a reevalua, ce poate și ce nu poate îndeplini copilul, pe măsură ce tratamentul progresează. Aceasta presupune o modificare în timp a rezultatelor evaluării auzului fonematic și a planului obiectivelor.

An appropriate evaluation of phonemic hearing is capable to assure a good planning, that is essential, if we want the child to record progress.

Establishing a relationship with the child and parent are the basis of interaction through any qualitative assessment.

Phonemic hearing assessment and treatment are in close contact and both must arise in parallel.

We must be prepared to reevaluate, what can and what cannot be done by the child, as the treatment progresses. This requires a change in the time of the evaluation results of phonemic hearing and plan objectives.

Auzul fonematic - particularitate importantă a auzului uman prin care sunetele vorbirii sunt percepute ca elemente semantice sau foneme.

Auzul fonematic se structurează în raport cu structura sonoră a limbii materne; analizatorul auditiv își are receptorul în organul lui Corti, situat în melc (cochlee), iar primul neuron senzitiv în ganglionul spiral, alcătuind nervul cohlear, care face sinapsă în nucleii acustici (cohleari) din protuberanța, apoi trece de partea opusă a liniei mediane, formând calea acustică centrală, până la corpul geniculat medial. Aici se face sinapsă cu ultimul neuron al căii acustice, care merge până la capătul cortical al analizatorului acustic, situat în lobul temporal (circumvoluția lui Heschl, campul 41), unde se proiectează punct cu punct cochleea.